

ні матеріали (ілюстративний матеріал, система вправ і завдань, першоджерела) методичних посібників із навчання учнів основної школи історії та основ правознавства; компетентнісно орієнтований методичний апарат посібника «Навчання учнів 7—8-х класів питанням релігієзнавства в курсі історії України»; модель методичного посібника «Методика компетентнісно орієнтованого навчання всесвітньої історії у 7 класі»; методичні рекомендації вчителям історії з організації дослідницької діяльності учнів у навчанні всесвітньої історії.

ШКІЛЬНИЙ ПІДРУЧНИК З ІСТОРІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ

О. І. Пометун, д. пед. н.

Нині критичне мислення перебуває на другому місці серед переліку десяти компетентностей людини, які будуть потрібні у 2020 р. (за даними World Economic Forum). Вона входить в число ключових і в прогнозах на 10—15 років. У зв'язку з легким доступом і величезною кількістю інформації необхідними стають навички її відбору і правильного застосування. Саме технологія розвитку критичного мислення як формування в учнів умінь аналізу, синтезування й обґрунтування оцінки достовірності/цінності інформації; властивості сприймати ситуацію глобально, знаходити причини і альтернативи; здатності генерувати чи змінювати свою позицію на основі фактів й аргументів, коректно застосовувати отримані результати до проблем і приймати зважені рішення — чому довіряти та що робити далі — є ключем до вдосконалення якості сучасної освіти.

Очевидно, що розвиток цієї компетентності має відбуватися під час шкільного навчання на уроках з будь-якого предмета, зокрема і з історії. Значна роль належить і підручнику з історії, який наразі має стати і засобом розвитку критичного мислення учнів.

Підручник з історії може розвивати критичне мислення учнів, якщо його автори дотримуються декількох вимог.

Основний і додаткові тексти підручника мають містити альтернативні думки, різні точки зору і погляди історичних діячів і сучасників/свідків подій. Це дає можливість, по-перше, виховати в учнів розуміння цінності та правомірності різних думок і позицій у сус-

пільстві, а по-друге, за допомогою спеціальних завдань навчити їх оцінювати ці думки і погляди, насамперед за критерієм достовірності.

Тексти та ілюстрації підручника повинні бути різноманітними і презентувати якомога ширший спектр джерел, зокрема тих, з якими учень стикається поза уроком: документи, художні твори, публіцистика, відео та картини, графіки, схеми та інфографіка тощо. Це забезпечить можливість учням не лише осмислити різноманітність джерел інформації, доступних сучасній людині, а й надасть першопочатки їх розрізнення залежно від мети дослідницького пошуку.

Нарешті, надважливою є така складова методичного апарату підручника з історії, як система запитань і пізнавальних завдань, які супроводжують всі інші елементи підручника. Вона має бути побудована з урахуванням завдання розвитку критичного мислення, а отже, стимулювати в учнів мисленнєві операції вищого рівня — аналіз, синтез, оцінку. Насамперед, авторам підручників тут стануть у нагоді прийоми роботи з текстами, розроблені у межах відомої програми «Читання і письмо для розвитку критичного мислення». Однак провідну роль тут мають відіграти проблемні та відкриті запитання, які привертають увагу учнів до суперечностей розвитку суспільства, стимулюють до висловлювання різних версій та захисту власної позиції.

ФОРМУВАННЯ АКсіОЛОГіЧНОГО СКЛАДНИКА ІСТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕТНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ШКІЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА

Н. М. Гупан, д. пед. н.

Система предметних компетентностей, що формується у навчанні кожного предмета, відповідає специфіці його змісту. Історична предметна компетентність — це здатність учня до самостійного осмислення історії України в контексті світового історичного процесу та адекватної оцінки соціального та морального досвіду минулих поколінь. Вона має сприяти формуванню (розвитку, розкриттю потенціалу) учня як громадянина України, соціально адаптованої та відповідальної особистості через набуття школярем окремих її складників, зокрема аксіологічного.

Аксіологічний складник варто розуміти як здатність учнів формулювати оцінки і версії історичного процесу. Критеріями його розвитку виступають такі вміння учнів: порівнювати й оцінювати факти